

debat anmeldelser

DUPLIK OM GRØNLANDSBINDET I DEN NYE DANSKE KOLONIHISTORIE

■ THORKILD KJÆRGAARD

En stor tak til Søren Rud, Ulrik Pram Gad og Simon Mølholm Olesen for deres bemærkninger til min kritik af grønlandsbindet i den nye danske kolonihistorie i *Temp* nr. 17 (s. 145-164).

Efter min bedste overbevisning kommer der ikke meget nyt frem. Mit argument om Grønland som et *reconquista*-område forbigås totalt af Søren Rud. Det samme gælder min placering af den inuitiske befolkning som et (feteret) nationalt mindretal på lige fod med andre nationale mindretal, jøderne for eksempel, inden for det dansk(-norske) statsystem. I stedet insisterer han på sin definition af kolonibegrebet som et spørgsmål om "relationen mellem befolkningsgrupper", en abstrakt, postkolonialistisk farvet definition som gør det muligt på en god dag at inkludere hvilket som helst territorium eller bydel, man af en eller anden grund måtte få lyst at betegne som koloni. Søren Rud har således både Christianshavn og Grønland på listen.¹

Simon Mølholm Olesen, der selv har leveret et fortrinligt bidrag til bestyrkelse af *reconquista*-perspektivet,² vælger i sit indlæg, holdt i et overstadigt, næsten pjanket toneleje ("en løs kanon på gletsjeren", "har en vis uvilje imod den indsigt, som kilderne tilbyder" og lignende) at undsige sig selv frem for at støtte mig. Forhåbentlig kommer han ikke til at fortryde at have solgt sin sjæl til det postkolonialistiske establishment for en ret linser.

Ulrik Pram Gad er, hvis man ser bort fra den afvisende og lidt vrisne form, i virkeligheden ikke særlig uenig: "Jeg [Ulrik Pram Gad] under gerne den undrende

---

1 Rud: *Den rette blanding*, 42-64.

2 Mølholm Olesen: 'Hvorfor genoplivede Hans Egede nordboernes ruiner'.

offentlighed de historiske guldgrube, Kjærgaard kan grave frem". Men han mener, at jeg gør Rigsfællesskabet – hans hovedanliggende – en bjørnetjeneste. Det skal jeg være den første til at beklage, hvis det skulle være tilfældet, idet jeg – som han – sætter Rigsfællesskabet højt. Men når det er sagt, så er mit anliggende *ikke* Rigsfællesskabet, men en historisk analyse af Grønlands og grønlandernes stilling inden for Det dansk(-norske) Rige. Jeg konstaterer, at vi sejler i hver sin retning, kipper med flaget og ønsker Ulrik Pram Gad held og lykke på den videre færd.

Uanset hvor meget jeg har glædet mig over reaktionen fra mine tre kolleger, kan jeg ikke skjule en vis skuffelse over, at rette vedkommende, nemlig hovedredaktionen af den nye kolonihistorie, ikke har meldt sig på banen. Jeg har i årevis forsøgt at råbe den op, men forgæves, hvis man ser bort fra den indirekte hilsen, som vistnok gemmer sig i det enslydende hovedredaktionelle forord til alle fem bind – såvel som i det specielle forord til grønlandsbindet. Også denne gang forholder hovedredaktionen sig tavs som en østers. Hvorfor?

Da de herrer Niels Brimnes, Hans Christian Gulløv, Erik Gøbel, Per Oluf Hernæs, Poul Erik Olsen og Mikkel Venborg Pedersen, der ellers ikke holder sig tilbage, ikke kan bekvemme sig til at svare, skal jeg forsøge at gøre det på deres vegne.

Det har af forskellige grunde været et hovedpunkt for den nye kolonihistorie igen og igen at understrege, at Danmark kun har spillet en marginal rolle i den asiatiske, den afrikanske og den amerikanske verden, hvor kolonihistoriens grandiose verdenshistoriske scene er sat. Vi skal ikke tro, vi er noget, endsige – bevar os vel – at verden skulle have noget at takke os for. Slut med naive, selvtillidskabende bemærkninger, som man kunne træffe dem endnu i 1983 i en artikel om dansk handel på Vestindien og Guinea: "Today Denmark is a small nation both politically and economically, but this has not always been so".³ Nu er opgaven – som det er blevet sagt af én af hovedredaktørerne, Niels Brimnes – "at skrive Danmark ud af koloniernes historie".⁴ Helt i overensstemmelse med denne selvudslettende programerklæring begynder bindet om Vestafrrika således: "*Forternerne på Guldkysten* er den meget neutrale titel på dette bind i bogserien om Danmark og dets kolonier. Det er der en god grund til: Danmark fik aldrig nogen regulær koloni på Guldkysten!".⁵ Så bliver det ikke mere beskedent. Historikerlavet er blevet kaldt til orden og vé den, der forglemmer sig, smælder med pisker og råber 'Hyp, alle mine heste!'.

Problemet med al den selvudslettende politiske korrekthed er naturligvis, at nogen kunne finde på at spørge, hvorfor der så skal bruges ikke ubetydelige offentlige midler og ressourcer for ikke at tale om millioner af fondskroner på en ny kolonihistorie. Hvis det drejer sig om at skrive Danmark ud af historien, hvor-

3 Olwig: 'Hvad skal vi med dansk kolonihistorie', 70.

4 Brimnes: 'Danmarkshistorie – nu med kolonier', 25.

5 Hernæs (red.): *Vestafrrika*, 8.

for så fem tykke, overdådigt illustrerede bind på dyrt papir? Hvad med at bruge kræfterne på noget andet?

Her kommer Grønland ind som redningsplanke, for her er der, hvordan man end vender og drejer sagen, ingen diskussion om, at Danmark (sammen med Norge, men det er en anden historie, som grønlandsbindet systematisk nedtoner – det må for Guds skyld ikke hedde sig, at det renfærdige og renskurede Norge er eller har været en kolonimagt⁶) har spillet hovedrollen i et stort, om end tyndt befolket oversøisk område. Hvor bindene om Asien, Afrika og Amerika bærer bodfærdigt beskedne titler, så kan man i grønlandsbindet rigtig puste sig op. *Grønland: Den arktiske koloni* trompeteres der på omslaget. Nu er vi hjemme hos os selv og kan slå i bordet uden at nogen – og da slet ikke nogen nordmand – kommer løbende med hånlige bemærkninger om dansk selvovertur og pinlig danofil sognementalitet “like standhaftig som resistente sykehusbakterier”, som det så giftigt er blevet formuleret af Per Hernæs (identisk med den Hernæs, der under et mere pompøst navn har redigeret og delvis skrevet vestafrikabindet i den nye kolonihistorie).⁷

På den måde bliver grønlandsbindet gidsel for et stort og kostbart kolonihistorieprojekt, der af angst for sin egen skygge ikke tør træde i karakter. Så lukker man gerne øjnene for, at Grønland som tusind år gammelt søsterland aldrig har været en koloni, og at der derfor slet ikke burde være noget bind om Grønland i en dansk(-norsk) kolonihistorie.

Jeg er ikke et sekund i tvivl om, at Hans Christian Gulløv for længst har erkendt, at han ikke bare var illoyal over for historikeren Finn Gad, men også fagligt langt, langt ude på overdrevet, da han i sin tid hånligt-nedladende affærdigede henvisninger til nordbotiden som et nærmest uartigt forsøg på at begrunde Danmarks (indtil 1814 Danmark-Norges) krav på suverænitet over Grønland,⁸ og at han – og for den sags skyld resten af hovedredaktionen – er helt på det rene med, at Grønland aldrig har været en koloni i den forstand, begrebet defineres i forordet til den nye danske kolonihistorie.

Som sagerne står har Brimnes, Gulløv, Gøbel, Hernæs, Olsen og Venborg Pedersen valget mellem at gemme sig bag ophøjet olympisk tilbagetrækkethed og håbe, at uvejret driver over, eller at smide kortene og indrømme, at grønlandsbindet var en ærgerlig fejltagelse. Indtil videre har de valgt det førstnævnte. Her gælder det frem for alt *to keep a stiff upper lip* og undgå at blive blandet ind i dis-

6 Danmark skal som tidligere kolonimagt klæde sig i sæk og aske, men ikke – skønt fuldt ligeberettiget og på den internationale arena overlegne partner i den dansk-norske union frem til 1814 – Norge, som det selvsikkert er blevet formuleret af tidligere norsk statsminister, nuværende generalsekretær for NATO, Jens Stoltenberg: “Grunnen til at Norge har så godt omdømme ute i verden er at vi ikke har noen kolonial fortid”. Her gengivet efter Horgar: ‘Norge en kolonimagt’, 5.

7 Hernæs: ‘Dansk kolonihistorie og Afrika’, 73.

8 Gulløv: ‘Etnohistorie’, 432, fodnote 35.

kussioner om Grønlands statsretlige status. Det overlader man på klassisk sovjetisk kulturkommissærvis til underordnet mandskab som Søren Rud og Simon Mølholm Olesen, der ikke har ansvar for noget som helst, og som man derfor i en snæver vending altid vil kunne undsige. Indtil videre er deres ydelser velkomne, men de skal ikke føle sig for sikre.

LITTERATUR

Brimnes, Niels: 'Danmarkshistorie – nu med kolonier; kolonihistorie – nu uden Danmark', *Noter* 215, 2017, 25-31.

Gulløv, Hans Chr.: 'Ethnohistorie – metodeproblemer i Grønlands historie', *Fortid og Nutid* 28, 1979-80, 425-435.

Hernæs, Per: 'Dansk kolonihistorie og Afrika. Et angreb på den "danofile" tradisjon innen historieskrivningen om Gullkysten (Ghana)', *Fortid og Nutid* 32, 1985, 71-78.

Hernæs, Per Oluf (red.): *Vestafrika – Forterne på Guldkysten*, København: Gads forlag, 2017.

Horgar, Fartein: 'Norge en kolonimagt!', *Dansk Vestindisk Selskabs medlemsblad Magasinet* 54 (1), 2019, 5-8.

Mølholm Olesen, Simon: 'Hvorfor genoplivede Hans Egede nordboernes ruiner?', *Tidsskriftet Grønland* (1), 2018, 31-35.

Olwig, Karen Fog: 'Hvad skal vi med dansk kolonihistorie?', *Fortid og Nutid* 28, 1979-80, 68-71.

Rud, Søren: *Den rette blanding – Oprindelighed og ledelse i 1800-tallets Grønland*, Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2017.

THORKILD KJÆRGAARD

DR.PHIL., TIDL. MUSEUMSDIREKTØR

OG INSTITUTLEDER

THORKILD@THORKILDKJAERGAARD.COM